

# ISKOLAINK PROBLÉMÁI ÉS FELADATAI

## II.

### Harc az új emberért

Irta: Lőrinc Péter

A nevelés függvénye a mindenkori társadalmi berendezésnek és uralkodó ideológiának. Mondhatjuk úgy is lerövidítve, lefordítva a mindennapi nyelvére, hogy az iskola-politika. Ma már ezzel tisztában vannak tanítóink tanáraink is és igazán felesleges erről cikkezni mint még 2-3 évvel ezelőtt is bizony szükség volt rá. Ha ma a szocializmust építjük hazánkban, úgy csak természetes, hogy az újarcú emberek, az újarcú magyarok, akiket ad és adni hivatott az új iskola, olyan marxista-leninista világnézetű emberek, akik — éppen a marxizmus-leninizmus vonalán — világnézetüket és tudásukat gyakorlattá, valósággá tudják váltani. Mert nem választották külön az elméletet a gyakorlattól, mert a kommunista erkölcsben nevelkedtek és így, nagyfokú szak tudásra és ügyességre, jártasságra is szert tétel a tudományok és azok alkalmazása terén: egyrészt akarják, másrészt egyúttal tudják is átvenni az életbe tudásukat és világnézetüket.

Csak természetes, hogy mindennek első feltétele — az iskola látogatása. Ez annyira természetes, hogy szinte nevetségesen feleslegesnek hat az ilyen megállapítások leírása. Annak dacára szükségünk tartottuk ezzel kezdeni, mert az iskola és kultúra demokratizálása elképzelhetetlen ha nem harcolunk az iskola száz százalékos látogatottságáért. Mert ez a harc még folyik. Folyik, mert még vannak, akik nem látták be, hogy ma mást követel az élet mint egykor, akkor amikor a szülő megelégedett, a legjobb esetben is, az elemi iskola négy osztályával, talán azzal a jelszóval, hogy az apámnak jó volt, nekem is jó lesz. Arról van ugyanis szó, hogy még nem teremtettük meg a hétfős tanterv kötelezettség, hétfős iskolába járás szokását, hagyományát, tradícióját. Ezt a tradíciót, a hétfős iskolába járás tradícióját most teremtjük meg a harc folyamán, a régi tradíció jelenségeinek leküzdése során. Mert természetesen nem olyan egyszerű a dolog és nem csupán arról van itt szó, hogy a szülők nem küldik a *középsiskolába* a gyermekeiket. Hiszen a legnagyobb rész eleget tesz a hétéves iskola kötelezettségének és már ma is igen kevés szülő vonja el gyermekét az iskoláztatás elől. Viszont még előfordul, hogy beiratkozik a gyermek, de kerüli az iskolát, vagy ha el is jár az iskolába, ott maga sem tanul és magatartásával, viselkedésével másokat sem hagy dolgozni. Ezek száma is fogy már, de egy-két diák is sok kárt tehet, komolyan megzavarhatja a tanítás menetét. Ezek a »kényszerdiákok« természetesen rövid idő leforgása alatt beolvadnak az iskolai, az osztályközösségbe, ha törődnek velük, — tanár és ifjúsági, pionír szervezet — és ha — tanár és szervezet — tudják is a módját, megtalálják a kulcsot hogy — mint a megváltozott feltételekhez alkalmazott és átszabott Makarenkók, — megtalálják maguk és a helyes útra

vezessék a kicsik buggó energiáit. Ha a tanár úgy véli, hogy az ilyen diák teher és hogy szabadulni tőle volna szükséges és igazi gyönyör, és ha ezt érezteti is a kisdíákkal, akkor bizony elijeszti még azokat is, akik már hasznosan beleilleszkedtek az együttesbe. Az együttes megteremtése megoldja a tárgyalat problémát és megvalósítja az iskola demokratizálását természetesen nemcsak annyiban, hogy az iskola körébe vonja mind a diákokat de, és pedig főleg, annyiban is, hogy megszeretteti velük az iskolát, a kulturát, a munkát, a közösséget, hogy szóval aktív tagjaivá teszi őket a közösségnek, az osztály-együttesnek.

Igy az iskolafátogatás és a »kényszerdiákok« kérdése a középiskola első-második osztályában szoros kapcsolatban van a fegyelmezés és nevelés kérdésével. Ugyanakkor természetesen egyúttal a tanítás, oktatás módszerének kérdésével is, hiszen a formalizmus és verbalizmus, amely itt-ott még divik iskoláinkban, elijeszti a kisdíákokat az iskolától. Legalább is nem alkalmas arra, hogy megszerettesse vele az iskolát, hogy beilleszse őt az osztályegyüttesbe, amely ilymódon tulajdonképpen nem is létezik. Kapcsolatban van ez a kérdés így hát a diák és tanár-tanító viszonyával is, a tanár magatartásával, képességével, hogy habár felülállón is, de maga is beolvadjon az osztály munkaközösségébe. Persze mindezt nem azért mondjuk, mintha tanáraink ezzel még nem volnának maguk is tisztában. Nagyszerű példáink vannak arra, hogy a tanár együtt él és érez diákjaival, ismeri őket, jellemüket, képességeiket, körülményeiket és a feltételeket, amelyek meghatározzák munkalehetőségeiket. Vannak tanárok, akik fényes sikert értek el például azért, hogy a kóborkedvű, kalandórtermészetű diákra bízták az internátus kapukulcsát, ami által megkönnyítették esti távozásait, mások a »tolvajt« is beillesztették a közösségbe, oymódon, hogy megérdeklődtek mire van szüksége, megvan-e mindene, amire szüksége van és ellátták a szükségességgel. Viszont, és ezt is meg kell látnunk és be kell ismernünk, vannak még olyan tanáraink is, akik »ballasztot« emlegetnek, sajnálják, hogy az iskolakötelezettség miatt nem távolíthatják el egyszerűen az iskolából a nekik nem tetsző diákokat és soha azt a szót, hogy »nevelés« még ki nem ejtették szájukon, de helyette csupán azt a szót ismételtetik: »fegyelmezés«. Ezeknek a tanároknak csakugyan akad is mindig »fegyelmezni« valójuk, mert magatartásukkal előkészítik az anyagot a további fegyelmezésre. Ezzel természetesen nem azt akarjuk mondani, hogy az új ember teremtése kizárja a fegyelmezés eszközeit. Egyáltalán nem. Hiszen a szocialista társadalom nem lehet meg fegyelen, munkafegyelen nélkül. Viszont, és ezen van a hangsúly: ha a feudalizmus a virgács fegyelvét gyakorolta, a kapitalizmus pedig az éhség fegyelvét, úgy a szocializmus a tudatos önfegyelemre helyezi a súlyt, a megváltozott munkaviszonyra, a megváltozott viszonyra a közösséggel szemben. Így tehát, lehet még szó fegyelmezésről, de csakis mint a nevelés egyik, nem is legkívánatosabb, eszközéről.

Vannak például, akik fegyelmezéssel akarják rászoktatni a kicsiket az olvasásra és talán — a gondolkodásra is. Mások viszont tudják, hogy a diákokat meg kell előzetesen tanítani gondolkodni, önállóan dol-

gozni és hogy ez éppen a tanár feladata — magán az órán és természetesen óránkívüli tevékenységre szoktatva és tanítva is a diákot. Számos iskolában értek el például eredményt az olvasás megkedveltetése terén olyan módon, hogy az órán előre megtárgyalják azokat a problémákat, amelyeket az elővasandó könyv felvet és egyes töredékeket, részleteket már az órán elolvassnak a könyvből. Mások filmeket ajánlanak a kisdiaáknak és csak azután hívják fel a figyelmét arra, hogy például a Gorkij-filmek Gorkij életrajzi regényeit dolgozzák fel. A diákok így kedvet kapnak a könyvek elolvasására és hozzászoknak egyes társadalmi és művészeti, esztétikai problémák fejtegetésére is, a film és regény, kép és irodalom, könyv összehasonlítása útján és nem utolsósorban a könyv, film és — élet összehasonlítása útján.

Sokan a fegyelmelés módszereivel »harcolnak« a kampányszerű tanulás elharapózása ellen is, viszont nagyon sokan vannak már — és egyre nő a számuk —, akik tisztában vannak vele, hogy a kampányszerű tanulás egyik főoka éppen a tanár maga: a kampányszerű feleltetés és számonkérés, a kampányszerű osztályozás. Hiába »fegyelmelzem« a diákot, hiába próbálom »szépszóval« nevelni is, hiába minden erkölcsi prédikáció, amíg jópéldával nem járunk elől és amíg főleg állandó tananyag rögzítéssel, ismételtetéssel, feleltetéssel, osztályozással rá nem szoktatjuk a diákot az állandó munkára. Kapcsoljuk hát ezen a téren is a gyakorlattal az elméletet és célt fogunk érni.

Mindezek a problémák és számos más probléma is megköveteli az iskolai, tanári, tanítói munkaközösség, együttes megteremtését, egy állandóan együttműködő baráti együttes kiépítését, amelyen belül baráti, elvtársi, munkatársi a légkör, amelynek olyan az atmoszférája, amely elbirja, sőt meg is követeli a baráti elbírálást, a kritikát és önkritikát: az egymástól tanulást, egymás tapasztalatainak átvételét, átadását. Ez az együttes tudja csak az egységes eljárást és magatartás részleteit is meghatározni és gyakorlatba átvenni. Ettől az egységes, egyöntetű magatartástól még elég távol állunk. Annyira, hogy a legelőkelőbb követelmény is egyelőre még a legtöbb iskolában követelmény csupán. Az egyöntetű osztályozásra gondolok. Vagy túlszigorú vagy túlenyhe a kritérium az egyes iskolákban, sőt azokon belül is, és éppen enről van szó, különféle képen osztályoznak az egyes oktatók és ezáltal nem csupán a tudást teszik egyenetlenné, de káros nevelőhatással is vannak a diákokra. Az osztályzat, az érdemjegy, talán kissé merész hasonlattal, a munkahér szerepét tölti be az iskolában. Már pedig a szocializmus a munkát fizeti (nem a munkaerő értékét adja meg, hiszen itt a munkaerő már nem árú és nincs arról szó, hogy »értékét« adja meg a munkaadó) és kinek-kinek munkája, annak mennyisége és minősége szerint, ad részt a fogyasztási alapból. E célból természetesen pontosan meg kell állapítani a végzett munka mennyiségét és minőségét. Pontosán, vagyis egyöntetűen. Lehetetlen az, hogy ugyanazért a tudásért (munkáért) egyes tanároknál hármás, másoknál talán ötös is járhasson. Már pedig ilyen esetek elég gyakoriak és egyes iskolákon belül is változik, tanáronként, a kritérium.

Az egyöntetűség természetesen vajdasági viszonylatban és époló szükséglet és követelmény mint az egyes iskolák keretein belül. Ezt az egyöntetűséget éppen a körzeti szakértekezletek és félévi tanácskozások vannak hivatva megteremteni. A tavalyi félévi tanácskozások az eddig felvetett és egyéb problémákról komoly eredménnyel jártak. Az ilyen értekezleteket és tanácskozásokat feltétlenül intézményesíteni kell, hogy ily módon is átadhatassák az egyes iskolák oktatói egymásnak tapasztalataikat. Hiszen mindez a tanítva-tanulás elvén alapszik és a marxizmus elgondolásából ered, amely szerint az ember változtatva a természetet -- megváltoztatja önmagát is. Új emberré fejlődik, amint valamilyen ép ily módon fejlődött ki a munka, a természetváltoztatás folyamán -- *emberré*. Nemrégiben egy további lépést is tettünk ezen a téren, az egyes körzetek munkájának irányításával megbízottak részére Noviszádon külön személynemot tartottunk, hogy ezáltal is igyekezzünk egyöntetűbbé tenni az egyes körzetek és iskolák és azon belül természetesen az egyes oktatók magatartását és állásfoglalását. E célt szolgálja most, október óta, új folyóiratunk is, a »Népoktatás«, amely mind elméleti mind gyakorlati tudást és állásfoglalást kíván nyújtani és igyekezni fog a terepi munkásokat is bevonni a munkába, hogy így éppen a vajdasági magyar oktatók együttesét teremtsen meg. A tanácskozások és értekezletek és a »Népoktatás« hasábjai is egy célt szolgálnak: az egyöntetűség megteremtését. Nehogy ebből azt a téves következtetést vonjuk le, hogy ily módon egyéni, saját iníciatívára nincs szükség, hogy ezentúl már mindent felülről várjunk és kapunk. Hogy talán még egy lépéssel tovább menve ezen a téves úton, arra a következtetésre jussunk, hogy a kapott irányelveket és utasításokat, tekintet nélkül a helyi viszonyokra és munkafeltételekre, minden változás, alkalmazás nélkül, hajtsuk végre. Dogmaszerűen. Szó sincs róla. Már éppen a tanácskozás és értekezés, a megvitatás módszere, amely a folyóirat lapjain is feltétlenül kifejezésre fog jutni, abba az irányba mutat, hogy mindannyian hozzá kell hogy járuljunk az egységes munkamódszerek kidolgozásához. Hogy ezek az egységes munkamódszerek semmi esetre sem dogmák, megváltozhatatlan axiómák, éppen ellenkezőleg, a helyi viszonyokhoz kell őket alkalmazni. Nem arról van szó tehát, hogy meg kellene szüntetni az egyéni kezdeményezést, hanem arról, hogy értesítsük egymást arról mit tettünk az adott helyzetben, hogy ezáltal másokat is segítsünk esetleges nehéz helyzetükben és hogy egyúttal ne féljünk attól, hogy vita alá bocsássuk és együttes közös elbírálás alá a magunk kezdeményezését.

Szinte bűnnek tartom például azt, hogy ha van iskola, amelyben minden diáknak megvan a maga kartonja, lapja az osztály ifjúsági főkönyvében és hogy azon az együttes számon tartja minden egyes tagjának tevékenységét, haladását, eredményeit, mondom vétéknek tartom, hogy akkor ezt a módszert, az eddig elért eredményekkel egyetemben még nem közölte az illető iskola és tanár a vajdasági együttesel. Ugyanott és ugyanaz a tanár jelenleg például éppen arra készül, hogy diákjaival, akikkel már eddig semmiből vegyi szertárat és laboratóriumot *teremtett* meg és akiket megtanított már az önálló kísérletezésre is,

kísérleti füzeteket szervezzen meg, amelyekbe a diákok bevezetik minden egyes kísérletük részleteit, lefolyását és eredményét. Ezek a diákok tanulnak tanulni, tanulnak dolgozni, tanulnak hasznos, értelmiségiékké lenni. Az eljárást és annak mikéntjét feltétlenül közkinccsé kell tenni.

Az egyes tapasztalatok közléséről, megtárgyalásáról, megvitatásáról, javításáról, alkalmazásáról van tehát szó. Arról, hogy az elméletet is változtassuk át gyakorlattá, de hogy egyúttal hozzászokjunk, hogy általánosítsuk tapasztalatainkat, hogy tudjuk a tapasztalatot, a gyakorlatot is — elméletté általánosítani és másokhoz is elkövetíteni. Próbálok néhány példával, esettel szolgálni még erre a célra, hiszen a magam funkcióját, tevékenységét sem tekintem egyébnek, mint egyes tapasztalatok általánosítójának és közvetítőjének.

Ilyen gyakorlati tapasztalattal szolgálnak például a testnevelés és sport terén elért eredmények és azok a módszerek is, amelyeknek segítségével ezeket az eredményeket számos helyen elérték. A versenyszellem kifejlesztése, a tömegesség megteremtése elsősorban annak is köszönhető, hogy éppen a testnevelés tanárai szívvel-lélekkel vetik magukat a munkába, beolvadnak a diák közösségbe, grafikonokat, táblázatokat készítenek, jelvényekért küzdenek, a küzdelem szellemét fejlesztik ki annyira, hogy egyes helyeken a tanári kart is sikerült megnyerniük a sportok művelésének és a jelvénytulajdonosok folyó küzdelemre.

Ugyanakkor tanárok és ifjúságiak szinte semmimemű kapcsolatban sem állanak a munka egyéb terén és ha megszervezték az együttműködést, akkor sokszor tévesen pl. a vitaklubokat úgy szervezik meg, hogy abban a tanár tartja az előadásokat és ezzel — elijeszti a vitától a diákokat. Ritka esetben annyira bensőséges ugyanis a viszony tanár és diák között, hogy a diák merjen a tanár után szót emelni, még ha eltekintünk is attól, hogy ehhez — nincs is elegendő tudása. Kétszeresen káros így hát az ilyen gyakorlat: egyrészt az esetleges diák-előadó, mert a tanár vette át tőle ezt a szerepet, elesett annak lehetőségétől, hogy *tanítva* TANULJON, hogy előkészüljön az előadásra, hogy olvasson, jegyzeteket készítsen, hogy megtanuljon jó módszerrel tanulni, hogy nagyobb tudásra tegyen szert, másrészt pedig nem fognak a vitára sem felkészülni a diákok, — ha úgyszemint szólanak majd fel. Ezáltal megfosztják az alacsonyabb fokozatúakat viszont attól, hogy egyelőre végighallgassák a mások vitáját, a mások felszólalásait. Már pedig a vita mindig hasznosabb, tanulságosabb, mert életesebb mint az esetleg, sőt biztosan, magasabb nivójú előadás is. A tanár itt is, a tudományos csoportokban is adjon csupán irányítást és — végszót, rendszerezést, rendszerezését és általánosítását az elért részeredményeknek.

Ilyen példaadás talán, azaz olyan eset, amely megérdemelné, hogy példaadó szerepe lehessen, akár minden vonalon. Így ha vannak még iskolák, amelyek teljesen a véletlenre, a meglévő pénzüsszegre s más hasonló mellékes körülményekre bízák azt is, hogy vezessenek-e és milyen kirándulást, merre, hova, és hány napig tartót, másutt már év elején felállítják a kirándulás tervét és a kirándulás elvárható hatását sem bízák a véletlenre, hanem a tanár maga is áttanulmányozza a kérdésre vonatkozó tudalmat (történelmi, földrajzi, néprajzi, muzeális, föld-

tani stb. viszonylatban) és felhívja a diákok figyelmét is erre az irodalomra, vagy legalább is megtárgyal velük előre mindent, amit a tanulmányút nyújtani fog. Egyúttal megbízást is ad a diákoknak arra, hogy megszervezzék egymás között, hogy osszák ki jóelőre a feladatokat: ki mire fogja *leginkább* összpontosítani figyelmét, miről vezet jegyzeteket és miről fog azután beszámolni. A beszámolók után a tanár újból csak rendszerez, általánosít — ha kisdíjakokról van szó. Ha felsősökről van szó, akkor már — feltéve hogy hozzászoktattuk már őket az önálló munkához, a tanulás módszeréhez, — rájuk bízhatjuk, esetleg egyes előre megadott címszók szerint, a rendszerezést és általánosítást is. Mi csupán arra szorítkozunk, hogy ellenőrizzük, elbíráljuk a diák munkáját.

Hasonló a helyzet a rendezmények terén is. Túlsokat igyekeznek egyes iskolák adni ezen a téren. Nagyobb súlyt fektetnek a számra, mennyiségre, mint a minőségre. Itt is elsősorban feltétlenül kell gondolnunk arra, hogy megteremtsük az újarcú magyart. Azt az új embert is, aki mint közönség lesz jelen, de azt is és főleg azt, aki a közönséget fogja nevelni, aki a közönségre fog hatni a színpadról. Ezért hozzá kell szoktatnunk, meg kell tanítanunk a diákat arra, hogy biztos kézzel, jó szemmel válassza ki azokat a dalokat, azokat a verseket, színdarabokat, amelyek mind eszmei mind esztétikai szempontból megfelelnek, amelyek tehát művészi magaslapon állnak. Lehetetlen helyzet az, hogy a diákok, akik tanulnak irodalomtörténetet, még érettségi előtt is összetéveszték a művészi népdalt például a Zerkovitz féle műdalokkal. Persze ennek a nevelőmunkának első követelménye, hogy maga a nevelő is rendelkezzen kellő kritériummal és ne járuljon a közönség elé abszolút művészietlen programmal.

Ennek persze nagy a sora. Nem utolsó sorban jön itt tekintetbe például az írástudás formálása, az írástudók megteremtése és az írástudók — felelősségre-nevelése is. Itt persze nem csupán az írásbeli dolgozatokra gondolok. De gondolok azért azokra is. Ezen a téren ugyan egyre jobb munkát végeznek oktatóink, de még előfordulnak olyan esetek, amikor nem a tartalomra és annak megfelelő formájára helyezik a súlyt, de egyes oktatók még azon a formalisztikus nézeten vannak, hogy lehet szépet adni, teremteni — tartalom nélkülül is. Mások éppen az ellenkező végletbe esnek. Túlsokat kívánnak tartalmi téren és — nevelni akarván, de nem megfelelő eszközökkel, helytelenül akarván nevelni, félrenevelnek, elnevelnek. Azokra gondolok, akik már a középiskolák első-harmadik osztályában olyan magasra tekintenek, amilyen magasra tekintetüket a kisdíjakok nem követhetik. Előfordul pl. hogy kisdíjakoktól azt követelik, hogy a «Lenini igazságról» írjanak, vagy esetleg az Októberi forradalom jelentőségéről, vagy Petőfi Apostolának eszmei és társadalmi vagy esztétikai elemzését adják a röpké negyvenöt perc alatt, ami rendelkezésükre áll az írásbeli kidolgozása céljára.

Még egy fontos kérdésről kell beszélnünk. Az egyöntetűség is, a diák tanulási lehetősége és a tanár átnevelése is megkívánja — a megfelelő tankönyveket. Mindannyian tudjuk, hogy tankönyvek egyre nagyobb számban jelennek meg. De egyúttal azt is tudjuk, hogy még mindig nincs meg minden szükséges tankönyvünk. Kissé túlszágorú értéke-

léssel azt is mondhatnók, hogy a kezdet kezdetén vagyunk még: Ez ugyan már nem felelne meg az igazságnak. Hiszen két rövid év leforgása alatt — ha a második kiadásokat is tekintetbe vesszük — majd harminc tankönyvet adtunk ki. Ez pedig már jelent valamit. Talán lesznek, akiket közelebből érdekel a tankönyvkérdés. Ezek kedvéért felsoroljuk az eddig megjelent magyar tankönyveket annál is inkább, mert már jó ideje, hogy a sajtó nem kíséri figyelemmel tankönyvkiadásunkat. Az elemi iskolák részére megjelent eddig az ABC (három kiadásban!), a 2. és a 3. osztályos olvasókönyv, a harmadik és a negyedik osztályos földrajz (a 3-os már két kiadásban) és a 3-os természetrajz könyv. (Összesen hat könyv, kilenc kiadás) A középiskolák részére a két év alatt a következő könyveket adtuk ki: Az egyenként kb. 450—450 oldalas két olvasókönyvet az I-II és a III osztály részére, a természetrajzot az I osztály részére (két kiadás), a mechanika, a hőtan és az elektromosság tankönyvét, a világtörténelem 4 kötetét (az ókor két kiadásban), a Világréseket, JSzNK földrajzát, a kapitalista országok gazdasági földrajzát és a földrajz alapelemeit, valamint az asztronómiát, JSzNK alkotmányát, az evolúciós elmélet tankönyvét, a pszichológiát, a szerves vegytant, az állattant és idestova az embertant. Összesen tehát 21 könyvről van szó (23 kiadás) a középiskolák részére. Nem szándékom e helyen ismertetni a jövő évi tankönyvkiadás tervét. Elég itt annyit megjegyezni, hogy 1950-re a legtöbb tankönyv rendelkezésére fog állni mind diáknak mind tanárnak. Valószínűleg csupán 1950-ben lehet szó a nemzeti történelem és az Irodalomtörténet tankönyvéről, valamint akkor kerülhetnek sorra a számtankönyvek és felső osztályos tankönyvek is.

Természetes, hogy ezzel a mennyiséggel nem vagyunk megelégedve. Nem vagyunk megelégedve teljesen a könyvek minőségével sem. Annak dacára nagy lépést tettünk előre. Különösen nagynak látja a lépést az, aki ismeri a helyzetet, ismeri a nehézségeket, amelyekkel meg kellett birkóznia. Hiszen két évvel ezelőtt még nem voltak sem tankönyvíróink, sem pedig fordítóink. A néhány tankönyvfordító — kezdő ezen a téren, — olyan munkát adott, amely a dolog javarészt — a lektorra hárította. Egyes könyveket szinte át kellett írni. Ugyanez állt az olvasókönyvek sok eredeti olvasmányára is. Mindez persze nagyon is természetes és érthető. Soha a felszabadulás előtt itt, a Vajdaságban, nem volt szükség sem tankönyvírásra, sem pedig tankönyvfordításra. A terminológia sem volt kidolgozva. Sőt — azeiótt tanáraink sem voltak. Ki kellett építeniük először — egyidőben az iskolák megnyitásával — az oktatói kádert és a tankönyvíró, fordító kádert is. Ha két évvel ezelőtt egy ember fogott hozzá a tankönyvkérdés megoldásához és ez az egy ember sem kizárólag ennek szentelte és szentelhette idejét, úgy ma már egy kisszámú gárda áll előttünk és kialakult egy alaposan felkészült tankönyvfordító gárda is. Éppen ezért lehetett szó már pedagógiai folyóirat indításáról is.

Számos egyéb nehézséggel is küzdött és küzd ma és fiatal tankönyvkiadásunk. De nem szándékunk és nem lehet szándékunk itt, talhol az iskolakérdésről és az új ember megteremtéséről van szó — erre vonatkozó részletekbe bocsátkozni. Adódik arra még alkalom. Amnyi bizonyos,

a közönség, az oktatók támogatása nélkül ezen a téren sem boldogulhatunk. Itt is, ezen a téren is szükség van egy együttes, egy munkaközösség kialakítására. Tankönyvírókat és fordítókat és főleg talán tankönyvbírálókat vár fiatal tankönyvkiadásunk, komoly bírálatokat különösen arra vonatkozó bírálatokat, hogy és mennyire felelnek meg könyveink az iskolai gyakorlatban. Sajnos -- amint hogy még sokan nehezen bírják el a kritikát, úgy nehezen határozzák rá magukat arra is, hogy bíráló szót emeljenek. Ennek persze nem csupán és nem is első-sorban az oktatók az okai. Hiszen eddig még soha senki fel nem szólította őket erre. Ezen a téren is van még némi tennivaló.

Azt jelenti-e mindez, hogy még semmit sem tettünk, hogy nem csupán nem teremtettük még meg, de nem is teremtjük meg az új embert, aki ki fogja építeni a szocializmust?! Semmi esetre sem jelenti ezt. Csak azt jelenti mindez, hogy habár már sokat tettünk, habár már vannak eredmények, még több tennivaló vár ránk. Annyi bizonyos, hogy ha visszafelé tekintünk — óriási távolságban látjuk magunk mögött az egykori indulás helyét. Viszont ha a cél elé irányítjuk tekintetünket — az is elvész a távolban. Sok a teendő, de állunk elébe.

*»Harc a miszticizmus és az idealizmus ellen az iskolákban, a tanításnak és az egész nevelésnek a marxizmus-leninizmus szellemében való fejlesztéséért; a tudomány meghamisítása ellen és annak a dialektikus materializmus alapján való fejlesztéséért; az eszméségért a művészetben.«* (A JKP programja)